

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Jaarlijks uitvoeringsverslag

Plattelandontwikkelingsprogramma voor Nederland 2014-2020 (POP3)

Jaarlijks uitvoeringsverslag	
Periode	01/01/2016 - 31/12/2016
Versie	2016.0
Status - Huidig knooppunt	Openen - The Netherlands
Nationaal referentienummer	
Datum van goedkeuring van het toezichtscmité	23/06/2017

Programmaversie van kracht	
CCI	2014NL06RDNP001
Soort programma	Programma voor Plattelandontwikkeling
Land	Nederland
Regio	NL - National
Programmeringsperiode	2014 - 2020
Versie	2.2
Nummer besluit	C(2016)53
Datum besluit	06/01/2016
Beheerautoriteit	Ministerie van Economische Zaken, Directoraat- Generaal Agro
Coördinerende instantie	Ministerie van Economische Zaken, Directie Financiële en Economische Zaken (FEZ)

Inhoud

1. KEY INFORMATION ON IMPLEMENTATION OF THE PROGRAMME AND ITS PRIORITIES	6
1.a) Financial Data	6
1.b) Common and programme-specific indicators and quantified target values	6
1.b1) Overview table.....	6
1.c) Essentiële informatie over de uitvoering van het POP op basis van gegevens uit a) en b)	9
1.d) Essentiële informatie over verwezenlijkingen in de richting van de in het prestatiekader vastgestelde mijlpalen op basis van tabel F (vanaf 2017).....	13
1.e) Ander specifiek element van het POP [optioneel].....	13
2. THE PROGRESS IN IMPLEMENTING THE EVALUATION PLAN.....	14
2.a) Beschrijving van eventuele wijzigingen in het evaluatieplan in het POP in de loop van het jaar, met de motivering ervan	14
2.b) Een beschrijving van de in de loop van het jaar verrichte evaluatieactiviteiten (met betrekking tot afdeling 3 van het evaluatieplan)	14
2.c) Een beschrijving van de activiteiten die zijn verricht in verband met de levering en het beheer van de gegevens (met betrekking tot afdeling 4 van het evaluatieplan)	14
2.d) Een lijst van voltooide evaluaties, met inbegrip van verwijzingen naar de plaats waar zij online zijn gepubliceerd	15
2.e) Een overzicht van de voltooide evaluaties, met de nadruk op de bevindingen ervan	16
2.f) Een beschrijving van de met betrekking tot de publicatie van evaluatiebevindingen verrichte communicatieactiviteiten (met betrekking tot afdeling 6 van het evaluatieplan)	18
2.g) Een beschrijving van de follow-up van de evaluatieresultaten (met betrekking tot afdeling 6 van het evaluatieplan)	18
3. ISSUES WHICH AFFECT THE PERFORMANCE OF THE PROGRAMME AND THE MEASURES TAKEN.....	19
3.a) Beschrijving van de genomen maatregelen om de kwaliteit en doeltreffendheid van de uitvoering van het programma te waarborgen	19
3.b) Quality and efficient delivery mechanisms	21
4. STEPS TAKEN TO IMPLEMENT TECHNICAL ASSISTANCE AND PROGRAMME PUBLICITY REQUIREMENTS.....	23
4.a) Action taken and state of play as regards the establishment of the NRN and the implementation of its action plan.....	23
4.a1) Ondernomen stappen en stand van zaken met betrekking tot het opzetten van het NPN (bestuursstructuur en de netwerkondersteuningseenheid)	23
4.a2) Ondernomen stappen en stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van het actieplan	25
4.b) Maatregelen om bekendheid aan het programma te geven (artikel 13 van Verordening (EU) nr. 808/2014).....	25
5. ACTIES DIE ZIJN ONDERNOMEN OM TE VOLDOEN AAN DE EX-ANTEVOORWAARDEN	27

5.a) Niet-gevulde criteria van algemene ex-antevoorwaarden	27
5.b) Maatregelen die zijn genomen om te voldoen aan de toepasselijke algemene ex-antevoorwaarden	27
5.c) Niet-gevulde criteria van thematische ex-antevoorwaarden	27
5.d) Maatregelen die zijn genomen om te voldoen aan de toepasselijke thematische ex-antevoorwaarden	28
5.e) (Optioneel) bijkomende informatie ter aanvulling van de informatie die is verstrekt in de tabel "Genomen maatregelen"	29

VANAF HIER NIET MEEGENOMEN IN HET VERSLAG

6. BESCHRIJVING VAN DE UITVOERING VAN SUBPROGRAMMA'S	29
--	----

7. ASSESSMENT OF THE INFORMATION AND PROGRESS TOWARDS ACHIEVING THE OBJECTIVES OF THE PROGRAMME **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.a) CEQ01-1A - To what extent have RDP interventions supported innovation, cooperation and the development of the knowledge base in rural areas? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.b) CEQ02-1B - To what extent have RDP interventions supported the strengthening of links between agriculture, food production and forestry and research and innovation, including for the purpose of improved environmental management and performance? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.c) CEQ03-1C - To what extent have RDP interventions supported lifelong learning and vocational training in the agriculture and forestry sectors?..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.d) CEQ04-2A - To what extent have RDP interventions contributed to improving the economic performance, restructuring and modernization of supported farms in particular through increasing their market participation and agricultural diversification? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.e) CEQ05-2B - To what extent have RDP interventions supported the entry of adequately skilled farmers into the agricultural sector and in particular, generational renewal? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.f) CEQ06-3A - To what extent have RDP interventions contributed to improving the competitiveness of supported primary producers by better integrating them into the agri-food chain through quality schemes, adding value to the agricultural products, promoting local markets and short supply circuits, producer groups and inter-branch organization? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.g) CEQ07-3B - To what extent have RDP interventions supported farm risk prevention and management? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.h) CEQ08-4A - To what extent have RDP interventions supported the restoration, preservation and enhancement of biodiversity including in Natura 2000 areas, areas facing natural or other specific constraints and HNV farming, and the state of European landscape? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.i) CEQ09-4B - To what extent have RDP interventions supported the improvement of water management, including fertilizer and pesticide management? .. **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.j) CEQ10-4C - To what extent have RDP interventions supported the prevention of soil erosion and improvement of soil management? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.k) CEQ11-5A - To what extent have RDP interventions contributed to increasing efficiency in water use by agriculture? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

7.l) CEQ12-5B - To what extent have RDP interventions contributed to increasing efficiency in energy use in agriculture and food processing? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

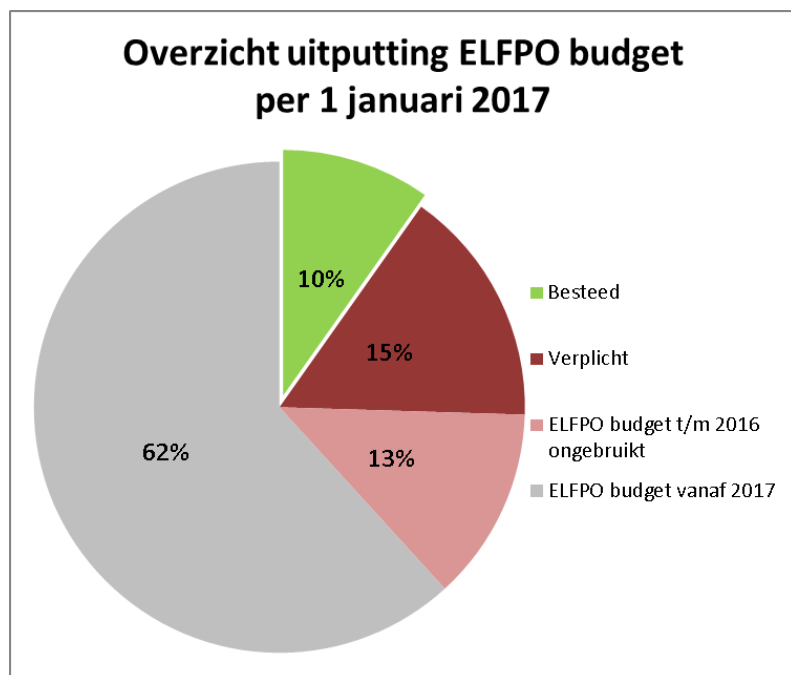
7.m) CEQ13-5C - To what extent have RDP interventions contributed to the supply and use of renewable sources of energy, of by-products, wastes, residues and other non-food raw material for purposes of the bio-economy?..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

- 7.n) CEQ14-5D - To what extent have RDP interventions contributed to reducing GHG and ammonia emissions from agriculture?..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.o) CEQ15-5E - To what extent have RDP interventions supported carbon conservation and sequestration in agriculture and forestry? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.p) CEQ16-6A - To what extent have RDP interventions supported the diversification, creation and development of small enterprises and job creation? **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.q) CEQ17-6B - To what extent have RDP interventions supported local development in rural areas?..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.r) CEQ18-6C - To what extent have RDP interventions enhanced the accessibility, use and quality of information and communication technologies (ICT) in rural areas?**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.s) CEQ19-PE - To what extent have the synergies among priorities and focus areas enhanced the effectiveness of the RDP?..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.t) CEQ20-TA - To what extent has technical assistance contributed to achieving the objectives laid down in Art. 59(1) of Regulation (EU) No 1303/2013 and Art. 51(2) of Regulation (EU) No 1305/2013?..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.u) CEQ21-RN - To what extent has the national rural network contributed to achieving the objectives laid down in Art. 54(2) of Regulation (EU) No 1305/2013?**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.v) PSEQ01-FA - Programme specific evaluation question linked to programme specific focus areas **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.w) PSEQ02-FA - Programme specific evaluation question linked to programme specific focus areas **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.x) PSEQ03-FA - Programme specific evaluation question linked to programme specific focus areas **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.y) PSEQ04-FA - Programme specific evaluation question linked to programme specific focus areas **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.z) PSEQ05-FA - Programme specific evaluation question linked to programme specific focus areas**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.aa) PSEQ01-TOPIC - Programme specific evaluation question linked to programme specific evaluation topic **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.bb) PSEQ02-TOPIC - Programme specific evaluation question linked to programme specific evaluation topic **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.cc) PSEQ03-TOPIC - Programme specific evaluation question linked to programme specific evaluation topic **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.dd) PSEQ04-TOPIC - Programme specific evaluation question linked to programme specific evaluation topic **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 7.ee) PSEQ05-TOPIC - Programme specific evaluation question linked to programme specific evaluation topic **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
8. IMPLEMENTATION OF ACTIONS TO TAKE INTO ACCOUNT THE PRINCIPLES SET OUT IN ARTICLES 5, 7 AND 8 OF REGULATION (EU) NO 1303/2013**FOUT! BLADWIJZER NIET GED**
- 8.a) Bevordering van gelijkheid van mannen en vrouwen en non-discriminatie (artikel 7 van Verordening (EU) nr. 1303/2013)..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 8.b) Duurzame ontwikkeling (artikel 8 van Verordening (EU) nr. 1303/2013)**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**
- 8.c) De rol van de in artikel 5 van Verordening (EU) nr. 1303/2013 bedoelde partners bij de uitvoering van het programma **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

9. DE VOORUITGANG DIE IS GEBOEKT BIJ HET WAARBORGEN VAN EEN GEÏNTEGREERDE BENADERING VOOR HET GEBRUIK VAN HET ELFPO EN ANDERE FINANCIERINGSINSTRUMENTEN VAN DE UNIE	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
10. REPORT ON IMPLEMENTATION OF FINANCIAL INSTRUMENTS (ARTICLE 46 OF REGULATION (EU) NO 1303/2013)	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
11. ENCODING TABLES FOR COMMON AND PROGRAMME-SPECIFIC INDICATORS AND QUANTIFIED TARGET VALUES	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
Annex II	32
Documenten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1. KEY INFORMATION ON IMPLEMENTATION OF THE PROGRAMME AND ITS PRIORITIES

1.a) Financial Data

1.b) Common and programme-specific indicators and quantified target values

Priority	Indicator	Mijlpaal 2018	Resultaat 31 december 2016	Bereikt
P2	Totale overheidsuitgaven P2 (€ x 1 mln)	58,80	11,43	19%
P2	Aantal landbouwbedrijven met POP-steun voor investeringen in de herstructurering en modernisering (aandachtsgebied 2a) + bedrijven met POP-ondersteunde zakelijke ontwikkelingsplannen/investeringen voor jonge landbouwers (aandachtsgebied 2B)	370	0	0%
P3	Totale overheidsuitgaven P3 (€ x 1 mln)	9,70	16,32	168%
P3	Aantal landbouwbedrijven dat deelneemt aan regelingen inzake risicobeheer (aandachtsgebied 3B)	355	1.574	443%
P4	Totale overheidsuitgaven P4 (€ x 1 mln)	167,30	81,03	48%
P4	Landbouwgrond onder beheerscontracten die bijdragen aan biodiversiteit (ha) (aandachtsgebied 4A) + het verbeteren van het waterbeheer (ha) (aandachtsgebied 4B) + het verbeteren van het bodembeheer en het voorkomen van bodenerosie (ha) (aandachtsgebied 4C)	71.100	112.809	159%
P6	Totale overheidsuitgaven P6 (€ x 1 mln)	13,60	-	0%
P6	Bevolking die valt onder plaatselijke groepen (aandachtsgebied 6B)	2.100.000	3.391.000	161%

1.b1) Overview table

Focus Area 1A				
Target indicator name	Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023
T1: percentage uitgaven in het kader van de artikelen 14, 15 en 35 van Verordening (EU) nr. 1305/2013 ten opzichte van de totale uitgaven voor het POP (aandachtsgebied 1A)				6,68

Focus Area 1B				
Target indicator name	Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023
T2: Totaal aantal in het kader van de samenwerkingsmaatregel gesteunde concrete acties inzake samenwerking (artikel 35 van Verordening (EU) nr. 1305/2013) (groepen, netwerken/clusters, proefprojecten...) (aandachtsgebied 1B)				175,00

Focus Area 1C				
Target indicator name	Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023
T3: Totaal aantal in het kader van artikel 14 van Verordening (EU) nr. 1305/2013 opgeleide deelnemers (aandachtsgebied 1C)				18.000,00

Focus Area 2A					
Target indicator name		Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023
T4: percentage landbouwbedrijven met POP-steun voor investeringen in herstructurering of modernisering (aandachtsgebied 2A)		0,02		0,00	4,84
Combinations of measures	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
M01	1.872.701,00	5,29			35.420.000,00
M03					30.000.000,00
M04	56.048.608,00	14,79	12.407.630,00	3,27	378.870.000,00
M16	4.974.797,00	6,67			74.540.000,00
Total	62.896.106,00	12,12	12.407.630,00	2,39	518.830.000,00

Focus Area 3B					
Target indicator name		Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023
T7: percentage landbouwbedrijven dat deelneemt aan regelingen inzake risicobeheer (aandachtsgebied 3B)			1,43	2,18	1,80
Combinations of measures	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
M17	16.324.478,00	30,23	16.324.478,00	30,23	54.000.000,00
Total	16.324.478,00	30,23	16.324.478,00	30,23	54.000.000,00

Priority P4					
Target indicator name		Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023
T9: percentage landbouwgrond onder beheerscontracten ter ondersteuning van de biodiversiteit en/of landschappen (aandachtsgebied 4A)			6,93	6,02	5,87
T10: percentage landbouwgrond onder beheerscontracten ter verbetering van het waterbeheer (aandachtsgebied 4B)			0,00	0,00	6,00
T12: percentage landbouwgrond onder beheerscontracten ter verbetering van bodembeheer en/of ter voorkoming van bodemerrosie (aandachtsgebied 4C)			0,00	0,00	0,48
Combinations of measures	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
M04	39.444.954,00	9,36	4.115.772,00	0,98	421.320.000,00
M10	96.450.429,00	19,43	76.949.681,00	15,50	496.450.000,00
Total	135.895.383,00	14,81	81.065.453,00	8,83	917.770.000,00
Focus Area 6B					
Target indicator name		Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023
T21: percentage van de plattelandsbevolking dat onder strategieën voor plaatselijke ontwikkeling valt (aandachtsgebied 6B)				73,30	64,86
T22: percentage van de plattelandsbevolking dat voordeel haalt uit verbeterde diensten / infrastructuur (aandachtsgebied 6B)			0,00		0,00
T23: In de ondersteunde projecten gecreëerde banen (Leader) (aandachtsgebied 6B)					250,00
Combinations of measures	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
M19	5.052.746,00	4,57			110.480.000,00
Total	5.052.746,00	4,57			110.480.000,00

1.c) Essentiële informatie over de uitvoering van het POP op basis van gegevens uit a) en b)

Algemeen

Op 6 januari 2016 heeft de Commissie de eerste notificatie (notificatie 2015-1) van het POP3 programma goedgekeurd. Hiermee is de overheveling van pijler 1 middelen (€ 157,98 mln) in het programma geëffectueerd. In deze notificatie is eveneens opgenomen de wijziging binnen maatregel 10 (Agromilieu- en klimaat maatregelen), waarmee de sytematiek is gewijzigd van individuele naar collectieve contracten.

De tabel Financiën (tabel a) geeft de programmering van ELFPOmiddelen van het uitvoeringsprogramma POP 2014 – 2020 weer, verdeeld over de maatregelen en prioriteiten. Er zijn vanaf eind 2015 openstellingen geweest voor niet grondgebonden subsidieregelingen. Deze openstellingen hebben tot aan 31-12-2016 tot verplichtingen geleid, maar de projecten zijn veelal nog niet gerealiseerd en daardoor nog niet zichtbaar in de resultaten.

De uitvoering van de maatregelen wordt vertraagd door een complex aantal factoren. In goed overleg is een handboek selectiecriteria voorgelegd aan het Comité van Toezicht in september 2016. Ten tweede ..zie Annemiek De samenwerking tussen RVO.nl als uitvoeringsorganisatie en de provincie vraagt nog veel afstemming en het ondersteunende uitvoeringssysteem werkt niet optimaal, waardoor processen langer duren dan verwacht. Er wordt intensief samengewerkt om in 2017 oplossingen te vinden voor de organisatorische vraagstukken.

Ook in 2016 is de ujtvoering van POP3 minder goed op gang gekomen dan gehoopt. De veranderingen in de EU-regelgeving en decentrale vormgeving van de uitvoering van het POP, vragen veel van alle betrokken partijen. De provincies hebben eerst in samenwerking met RVO.nl en het Rijk de richtsnoer van de Commissie over het toepassen van selectiecriteria (art 49 1305/2013) en de tendersystematiek uitgewerkt. Provincies hanteren dit handboek als basis voor de selectiecriteria in hun openstellingsbesluiten. Deze uitwerking op de uitvoering heeft de tot stand koming van openstellingen vertraagd. In het derde kwartaal van 2016 is de discussie over de selectiecriteria afgerond met het vaststellen van een Handboek selectiecriteria. Op basis van de beschikbare gegevens over toekomstige openstellingen is eind 2016 geconcludeerd dat de uirvoering van POP3 naar verwachting in 2017 echt goed op stoom gaat komen.

De verantwoorde betalingen richten zich op aandachtsgebied 3b, de betalingen voor de bijdrage aan de premies van brede weersverzekering, prioriteit 4, de betaling van doorlopende contracten Agrarisch Natuurbeheer en in prioriteit 2 en 4 de afwikking van doorlopende projecten vanuit POP2..

In het programma zijn resultaten voor prestatie indicatoren (tabel bij onderdeel b) opgenomen die Nederland in 2023 verwacht te hebben behaald. Daarnaast zijn er voor een aantal prestatie indicatoren tussentijdse mijlpalen afgesproken die in 2018 behaald moeten zijn (zie bijgaande tabel). De EU gebruikt deze tussentijdse mijlpalen op geselecteerde prestatie indicatoren om te bepalen of de zogenaamde prestatiereserve (6% van het ELFPO budget) definitief aan prioriteiten waarvoor de betreffende indicatoren van belang zijn toegewezen zal worden. Deze prestatiereserve wordt niet aan de betreffende prioriteit toegewezen wanneer de afgesproken prestatie in 2018 niet gehaald is. Het gereserveerde bedrag dient door Nederland dan toegewezen te worden aan een prioriteit waarvoor de afgesproken prestaties wel behaald zijn. Voor de brede weersverzekering (prioriteit 3) is eind 2016 zowel de financiële als kwantitatieve tussenprestatie gehaald en voor de uitvoering van de agromilieu milieumaatregelen (prioriteit 4) is eind 2016 de kwantitatieve indicator reeds behaald. Met de vaststelling van de lokale ontwikkelingstrategie plannen van 20 Leadergroepen met in totaal een aandachtsgebied van 3,3 mln inwoners, is ook voldaan aan de kwantitieve indicator bij prioriteit 6. De overige maatregelen hebben met de eerste openstellingen in 2016 een start gemaakt, maar eind 2016 is niet met zekerheid te voorspellen of de afgesproken prestaties eind 2018 gerealiseerd zullen zijn.

Voor het prestatieraamwerk geldt dat alleen de realistische meetelt van de vastgestelde subsidies. Voor de meeste maatregelen geldt dat er voor projecten wel deelbetalingen zijn verricht, maar niet meetellen als realisatie in het het prestatieraamwerk.

De voortgang van het programma wordt door verschillende factoren bepaald. Er moeten openstellingen gedaan worden, waarna subsidieaanvragen ingediend moeten worden. Na ontvangst van een subsidieaanvraag moet besluitvorming over ingediende aanvragen plaatsvinden en kan een subsidie al dan niet toegewezen worden. Projecten waaraan subsidie is toegekent moeten uitgevoerd worden en na afronding van een project moet een eindafrekeningsverzoek ingediend en beoordeeld worden. Prestaties en resultaten zijn pas gerealiseerd

wanneer een project is afgerond, alle voorgeschreven controles hebben plaatsgevonden en de totale subsidie daadwerkelijk is betaald door het betaalorgaan. Tot eind 2016 bleken in alle fases van dit traject nog vertragingen op te kunnen treden. Er zijn acties in gang gezet om de vertragingen daar waar mogelijk zo snel mogelijk te signaleren en op te lossen.

In het najaar van 2016 is notificatie 2016-1 ingediend. Naast enkele technische aanpassingen van het programma, betrof de notificatie het uit het programma verwijderen van de Garantstellingsregeling Markt Introducties (GMI). Besloten is de betreffende regeling toch niet via POP, maar via een nationale regeling uit te voeren, omdat daarmee aangesloten kon worden bij een reeds bestaande nationale regeling. De voor de GMI beschikbare middelen zijn aan maatregel 17 "brede weersverzekering" toegevoegd. De notificatie is in 2017 vastgesteld. In de tabellen in dit jaarverslag is daarom nog geen rekening gehouden met de financiële aanpassingen.

Hieronder wordt per aandachtsgebied de ontwikkelingen in 2016 weergegeven:

Aandachtsgebied 2a *Verbeteren van de economische prestaties van alle landbouwbedrijven en het faciliteren van de herstructurering en modernisering van landbouwbedrijven, met name met het doel de marktdeelname en -gerichtheid alsmede de landbouwdiversificatie te vergroten*

Notificatie 2015-1 die in januari 2016 is goedgekeurd heeft in aandachtsgebied 2a tot een aanpassing van het programma geleid onder meer vanwege de overheveling van middelen vanuit pijler 1. De overheveling leidt tot een toename van ELFPO middelen (€ 69,5 mln.) voor watermaatregelen en enkele specifieke sectoren in de agrarische sector (o.a. rundvee- en aardappelzetmeelsector).

In 2016 zijn de volgende maatregelen die een bijdrage leveren aan aandachtsgebied 2a door provincies opgesteld

Maatregel	Naam	Aantal provincies	plafondbedrag	Verplichtbedrag 31 december
1	Trainingen, workshops, ondernemerscoaching en demonstraties	8	€ 7,0 mln	€ 1,9 mln
4.1.1	Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering van agrarische bedrijven	7	€ 16,3 mln	€ 1,8 mln
4.1.2	Jonge Landbouwers regeling	12	€ 17,4 mln	€ 7,1 mln
4.3	Verbetering van de verkavelingsstructuur van landbouwbedrijven	8	€ 22,4 mln	€ 3,4 mln
16	Samenwerking voor innovatie/ EIP	9	€ 27,8 mln	€ 5,0 mln
	Totaal opengesteld		€ 90,9 mln	€ 19,2 mln

De meeste openstellingen uit 2016 zijn nog niet volledig afgerond, variërend van nog open voor aanvragen tot besluitvorming over aanvragers.

Maatregel 1 richt zich op kennis overdracht van innovatieve ontwikkelingen passend binnen provinciale beleidsontwikkelingen (o.a. technische innovatie, Agrofood, verduurzaming van de landbouw).

Maatregel 4.1.1. richt zich op het versterken van een economisch rendabele bedrijfsvoering, het versterken van de duurzaamheid (voedselproductie) en een aantrekkelijke leefomgeving. In enkele provincies zijn de openstellingen specifiek gericht op verbetering van het waterkwaliteit en waterbeheersysteem. De provincie Noord Brabant heeft een openstelling specifiek voor precisiebemesting. Deze openstelling heeft geleid tot 51 goedgekeurde aanvragen. In de noordelijke provincies is meer aangesloten bij de investeringscategorieën opgenomen in de Jonge landbouwersregeling.

Maatregel 4.1.2 (Jonge Landbouwers regeling) is in 2016 door alle 12 provincies twee keer opgesteld. Dit omdat de regeling enkele jaren daarvoor niet opgesteld geweest was. De regeling Jonge Landbouwers richt zich op (innovatieve) investeringen die een bijdrage leveren aan thema's binnen het programma (o.a. duurzaam en dierenwelzijn) met een bovenwettelijk karakter. Op 1 maart is de eerste openstelling geweest met 14 investeringscategorieën. Deze openstelling heeft geleid tot 418 goedgekeurde aanvragen. Op 1 december is de tweede openstellingsperiode gestart. Bij de tweede openstelling is gebruikt gemaakt van de

aanbevelingen evaluatie subsidieregeling jonge boeren.

Maatregel 4.3 richt zich op maatregelen waardoor de landbouwstructuur efficiënter en economisch meer rendabel wordt ingericht. Aandacht voor verkaveling en herstructurering van de landbouwbedrijven levert naast een duurzame en concurrerende ontwikkeling van de landbouw ook een bijdrage aan een verbetering van het woon- en leefklimaat en de internationale doelen rondom water (m.n. KRW en Nitraatrichtlijn) en Natura-2000. De projecten waarvoor subsidie wordt aangevraagd betreffen vaak langdurige ontwikkelingstrajecten waarmee grote investeringen gemoeid zijn.

Met maatregel wordt samenwerking bij innovaties gestimuleerd. Enkele provincies geven de samenwerking vorm binnen het programma European Innovation Program (EIP). De samenwerking tussen praktijk en wetenschap richt zich onder meer op duurzame bodem en waterkwaliteit, verduurzaming Agro & Food sector, korte voorzieningsketens en innovatieve concepten landbouw.

In december 2016 heeft het ministerie van EZ besloten de kwaliteitsregeling voor de kalversector (maatregel 3.1) open te stellen. De subsidie is een stimulans voor de deelname aan nieuw vrijwillig kwaliteitssysteem dat ziet op verbetering van de kwaliteit van het eindproduct, vanuit het oogpunt van gezondheid van mens en dier en dierenwelzijn. Het plafondbedrag bedraagt € 6 mln per jaar gedurende een periode van 5 jaar.

De EU-regelgeving rond het financiële instrumentarium "Garantstellingen" sluit niet goed aan bij de reeds bestaande nationale regelgeving hetgeen voor terughoudendheid bij de banken zorgt. De invoering van maatregel 4.1.3 (Garantstallingsregeling GMI) kwam hierdoor niet van de grond. De staatsecretaris van EZ heeft met het oog daarop in 2016 besloten om de maatregel GMI via de nationale Borgstelling MKB landbouwkredieten te regelen en geen gebruik te maken van de mogelijkheden onder POP. Dit besluit impliceert dat Nederland de doelstelling waarvoor GMI in POP3 was opgenomen, zonder gebruik te maken van de middelen van POP3 realiseert. De middelen beschikbaar voor de GMI zijn overgeheveld naar de maatregel "brede weersverzekering".

In 2016 zijn 12 overgangsdossiers maatregel 125 (POP2) in POP3 afgewikkeld voor een bedrag van € 11,4 mln. De overige projecten hebben nog een doorloop en worden in de periode tot en met 2018 afgewikkeld. De verplichting per 31 december 2016 bedraagt voor deze dossiers € 32,3 mln.

Aandachtsgebied 3b *Steunen van risicopreventie en -beheer op landbouwbedrijfsniveau*

Agrarische ondernemers vragen een subsidie aan op de premie van een verzekering tegen ongunstige weersomstandigheden. Agrarisch ondernemers kunnen subsidie op de verzekeringspremie ontvangen voor alle teelten in de open lucht met uitzondering van grasland.

Elk jaar is een bedrag van € 9 mln beschikbaar als bijdrage in de verzekeringspremie. Ondernemers krijgen een subsidiepercentage van maximaal 65%. Indien er meer vraag dan budget is, wordt het percentage voor iedereen evenredig naar beneden bij gesteld. Het succes van de regeling is zichtbaar in het gehanteerde percentage van 62%.

De brede weersverzekering heeft inmiddels een bijdrage verstrekt in totaal 1.574 polissen bedrijven, waarmee het streefgetal voor 2017 al ruimschoots wordt gehaald. De overheidsbijdrage in de verzekering bedraagt tot en met 2016 € 16,3 mln. De bijdrage over 2016 van € 9,3 mln is als verplicht opgenomen in het jaarverslag.

De brede weersverzekering is succesvol. In 2016 is besloten om de beschikbare Europese middelen voor de GMI (zie aandachtsgebied 2a) over te hevelen naar deze maatregel.

Prioriteit 4 *Herstel, instandhouding en verbetering ecosystemen*

Notificatie 2015-1, die in januari 2016 is goedgekeurd, leidt in prioriteit 4 tot een aanpassing van het programma onder meer vanwege de overheveling van middelen vanuit pijler 1. De overheveling leidt tot een toename van ELFPO middelen (€ 84 mln.) voor de maatregelen "niet productief water, internationale doelen" en "Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer Water". Voor de maatregel niet productieve investeringen is samen met de commissie gewerkt aan heldere afspraken over de verdere uitwerking in concrete projecten als voorbereiding op de openstelling van deze maatregel.

In 2016 zijn de volgende maatregelen door de provincies opengesteld

Maatregel	Naam	Aantal provincies	plafondbedrag	Verplichtbedrag 31 december
4.4.1a	Niet-productieve investeringen biodiversiteit etc	3	€ 4,0 mln	€ 0,3 mln
4.4.1b	Niet productieve investeringen hydrologische maatregelen PAS	2	€ 10,8 mln	€ 0,0 mln
4.4.2	Niet-productieve investeringen water	11	€ 107,6 mln	€ 26,4 mln
	Totaal opengesteld		€ 122,4 mln	€ 26,7 mln

De uitvoering van niet productieve investering komt langzaam op gang. De eerste openstellingen hebben tot eind 2016 nog maar beperkt geleid tot subsidieverleningen. In de provincies Drenthe, Overijssel en Flevoland is in 2016 voor 10 projectaanvragen subsidie verleend. In de overige provincies waren eind 2016 nog geen subsidies verleend.

De uitvoering van deze maatregelen is vaak gekoppeld aan beleidsprogramma's van de provincies zoals het het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 (maatregel 4.4.1b) en de provinciale waterplannen, waarin een opgave zit voor verbetering van de waterkwaliteit in het kader van de doelstelling KRW en het 6e actieprogramma Nitraatrichtlijn (maatregel 4.4.2).

De financiële uitvoering van het Agrarisch Natuurbeheer met de doorlopende contracten (maatregel 2014 POP2) in 2016 leidt tot een betaling van € 38,02 mln, waarbij het beheersgebied 112.809 ha bedraagt. Dit is ruim boven de verwachte prestatie in 2017. Deze contracten kennen (deels) een doorloop naar de komende jaren.

Vanaf 2016 is de nieuwe regeling Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer gestart met 40 collectieven. De eerste financiële resultaten van de nieuwe regeling zullen pas in 2017 zichtbaar worden.

In 2016 zijn 6 overgangsdossiers maatregel 216 (POP2) in POP3 afgewikkeld voor een bedrag van € 4,1 mln. De overige projecten hebben nog een doorloop en worden in de periode tot en met 2018 afgewikkeld. De verplichting per 31 december 2016 bedraagt voor deze dossiers € 8,7 mln.

Aandachtsgebied 6b *Stimuleren van plaatselijke ontwikkeling in plattelandsgebieden*

Alle provincies hebben voor ten minste één gebied een Lokale Actiegroep (Lag) ingesteld. Alle twintig Lag's hebben een lokale ontwikkelingsstrategie opgesteld, welke allen door provincies zijn goedgekeurd. De twintig Lag's zijn in 2016 gestart met het opzetten van de organisatie en het enthousiasmeren van potentiële aanvragers van projecten.

In 2016 zijn de volgende maatregelen in de provincies opengesteld

Maatregel	Naam	Aantal provincies	plafondbedrag	Verplichtbedrag 31 december
19.2a	Organisatiekosten Leader	11	€ 9,8 mln	€ 4,1 mln
19.2b	Uitvoering van LEADER projecten	11	€ 34,2 mln	€ 1,0 mln
	Totaal opengesteld		€ 44,0 mln	€ 5,1 mln

In 11 provincies zijn openstellingen geweest voor de organisatiekosten Leader en voor Leader projecten. De provincie Noord Brabant heeft besloten om de organisatiekosten provinciaal te financieren en uit het ELFPO.

Het openstellingsbeleid voor de uitvoering van projecten wordt wisselend uitgevoerd. Vijf provincies hebben gekozen voor een doorlopende openstelling en de overige provincies voor periodieke openstellingen. De aanvraag van projecten is in 2016 op gang gekomen.

1.d) Essentiële informatie over verwezenlijkingen in de richting van de in het prestatiekader vastgestelde mijlpalen op basis van tabel F (vanaf 2017)

De kwantitatieve prestaties voor de prioriteiten worden naar verwachting allen gehaald. De prestatie bij prioriteit 2 staat nog wel op 0%, maar de aangevane verplichtingen binnen de regeling Jonge landbouwers zal naar verwachting in 2017 en 2018 leiden tot voldoende afgeronde projecten.

Bij het opstellen van het Programmadocument POP is bij het vaststellen van het prestatiekader voor de financiële prestaties gekeken naar de verwachte uitputting van het budget, inclusief de uitputting door tussentijdse betalingen. Inmiddels is gebleken dat de EU-commissie er vanuit gaat dat ook bij de financiële resultaten alleen de betalingen voor afgeronde projecten meegerekend worden. In 2017 wordt onderzocht of het huidige prestatiekader aanpassing behoeft of in het programma tussenresultaten (stepping stones) opgenomen dienen te worden.

Hoewel voor en in 2016 voor POP 3 meerdere openstellingen gerealiseerd zijn, is er eind 2016 wel sprake van aangevane verplichtingen, maar die verplichtingen hebben nog niet tot veel behaalde prestaties en bestedingen geleid. Wel is bij de meeste prioriteiten voldoende verplicht. De uitvoering van de brede weersverzekering binnen prioriteit 3 heeft de geraande prestatie ruimschoots gehaald. De prestatie bij prioriteit 4 ligt op schema en zal naar verwachting gehaald worden.

Het halen van de prestaties bij prioriteit 2 en 6 zijn onzeker, omdat er nu onvoldoende informatie is over de voortgang van de projecten. In het voorjaar 2017 is aan de provincies is gevraagd om te sturen op de afronding van projecten binnen de maatregelen fysieke investeringen (p2) en Leader (p6).

1.e) Ander specifiek element van het POP [optioneel]

2. THE PROGRESS IN IMPLEMENTING THE EVALUATION PLAN.

2.a) Beschrijving van eventuele wijzigingen in het evaluatieplan in het POP in de loop van het jaar, met de motivering ervan

Het CvT heeft het handboek "monitoring en evaluatie" op 2 december 2015 vastgesteld. Dit handboek beschrijft welke data verzameld gaat worden om het verloop van het programma POP3 te monitoren en evalueren. Daarnaast zijn de verantwoordelijkheden beschreven en is een overzicht geven van de periodieke rapportages.

In 2016 is conform het handboek gewerkt. Het handboek is in 2016 niet aangepast.

2.b) Een beschrijving van de in de loop van het jaar verrichte evaluatieactiviteiten (met betrekking tot afdeling 3 van het evaluatieplan)

In het handboek M&E is de evaluatieparagraaf nog niet uitgewerkt. Besloten is om evaluatie afhankelijk van de voortgang van de maatregelen uit te voeren.

In 2016 is een start gemaakt aan het collectieve systeem voor ANLb. Bij de start is in opdracht van de provincies (IPO) een ex-ante-evaluatie uitgevoerd door de WUR. Het rapport "ex-ante-evaluatie ANLb-2016 voor lerend beheer" is in oktober 2016 uitgebracht.

De uitvoering van het regeling Jonge Landbouwers heeft veel bestuurlijke aandacht. Nadat de eerste openstelling in maart 2016 is afgerond is het proces en de ervaringen van de openstelling in opdracht van het Regiebureau POP door bureau Bartels geëvalueerd. Het evaluatierapport "Evaluatie eerste openstelling Regeling jonge landbouwers onder POP3" is op 7 november 2016 uitgebracht, waarna het besproken is in het CvT.

De uitvoering van maatregel 16 samenwerking voor innovatie/EIP is wisselend ontvangen in de provincies. Om de uitvoering te optimaliseren is er voor gekozen de huidige situatie te evalueren. Deze evaluatie is in december 2016 gestart.

Ter afronding van de programmaperiode 2007 – 2013 is in 2016 de ex post evaluatie POP2 door het bureau ECORYS in opdracht van het Regiebureau POP uitgevoerd. De evaluatie is in december 2016 uitgebracht, waarna het besproken is in het CvT.

2.c) Een beschrijving van de activiteiten die zijn verricht in verband met de levering en het beheer van de gegevens (met betrekking tot afdeling 4 van het evaluatieplan)

In het handboek monitoring en evaluatie is een lijst opgenomen met data informatie, die gebruikt wordt om het programma te monitoren. RVO.nl is belast met de uitvoering van het programma en zal de noodzakelijk data voor monitoring verzamelen en heeft hiervoor haar systeem ingericht als het gaat om maatregelen, welke middels subsidie worden uitgevoerd.

Het beheer van gegevens met betrekking tot prestaties van het Netwerk Platteland is bij het Regiebureau POP belegd.

2.d) Een lijst van voltooide evaluaties, met inbegrip van verwijzingen naar de plaats waar zij online zijn gepubliceerd

Uitgever/Redacteur	IPO
Auteur(s)	Wageningen Environmental Research
Titel	Ex-ante-evaluatie ANLb-2016 voor lerend beheer
Samenvatting	
URL	http://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/392331
Uitgever/Redacteur	Regiebureau POP
Auteur(s)	Bureau Bartels B.V.
Titel	Evaluatie eerste openstelling Regeling jonge landbouwers onder POP3
Samenvatting	
URL	
Uitgever/Redacteur	Ministerie van Economische Zaken
Auteur(s)	Wageningen Environmental Research
Titel	Landbouw en de KRW-opgave voor nutriënten in regionale wateren
Samenvatting	Het ministerie van Economische Zaken heeft medio 2015 opdracht verleend voor een onderzoek naar “Landbouw en KRW; de bijdrage van de landbouw aan de doelrealisatie van de KRW in regionale wateren en de effecten van mogelijke maatregelen”. Het is van belang om het aandeel van de landbouw in de huidige overschrijding van normen voor stikstof- en fosforconcentraties in het oppervlaktewater nader aan te duiden in termen van de belasting met stikstof (N) en fosfor (P) van het oppervlaktewater en de mate aan te geven van mogelijkheden voor een vermindering van de uiten afspoeling van N en P uit landbouwgronden.
URL	http://edepot.wur.nl/392093
Uitgever/Redacteur	Ministerie van Economische Zaken
Auteur(s)	Ecorys Nederland b.v
Titel	Ex post Evaluatie POP2 2007-2013
Samenvatting	
URL	

2.e) Een overzicht van de voltooide evaluaties, met de nadruk op de bevindingen ervan

EX ante evaluatie ANLb-2016 voor lerend beheer

De relevante conclusies zijn hieronder opgenomen:

Areaal

- De omvang van het beheer in het ANLb-2016 is in totaliteit ca. 67.000 ha, daarnaast is er ca. 23.000 ha aan doorlopers, die wellicht voor een deel worden gecontinueerd in ANLb-2016. In 2010 bedroeg het totaal areaal ca. 143.000 ha. De grootste verandering in 2016 schuilt in de beëindiging van het lichte beheer buiten kansrijke gebieden.
- De verdeling van het beheer over de verschillende beheervormen is in vergelijking met 2010 licht veranderd. Met name het aandeel licht weidevogelbeheer is teruggelopen. Het beheer van akkers plus droge dooradering is toegenomen van ca. 4.000 naar ruim 5.000 ha. Nieuw is het beheer van de natte dooradering (slootbeheer, ruim 1.250 ha).

Kansrijkdom

- Al het beheer ligt (per definitie) binnen de door de provincies aangewezen gebieden. Aan de hand van kaarten waar op basis van actueel voorkomen en terreineigenschappen de kansrijke gebieden zijn aangegeven, blijkt dat het weidevogelbeheer (ANLb-2016) landelijk gezien van het lichte beheer 53% binnen kansrijk gebied ligt en van het zware beheer 62-64%. Bij de verdere ontwikkeling is het van belang om de focus te leggen op kansrijk gebied.
- Voor de andere leefgebieden geldt dat vanwege relatief schaars beschikbare informatie de geschiktheidskaarten minder nauwkeurig uitgewerkt zijn. Bovendien is geschiktheid hier minder eenduidig aan te geven, omdat de doelsoorten van deze leefgebiedtypen meer uiteenlopende eisen hebben dan weidevogels. Deze beperkingen indachtig, ligt het akkerbeheer – afhankelijk van de toedeling van de pakketten aan leefgebiedtypen – voor 33-58% in kansrijk gebied, voor droge dooradering 56-58% en voor natte dooradering 81-97%. Verder werken aan meer eenduidige geschiktheidskaarten en een overwogen toedeling van pakketten aan leefgebiedtypen is hier belangrijk; ook een element van lerend beheer.

Ruimtelijke samenhang

- De ruimtelijke samenhang (compactheid) van het weidevogelbeheer, waarvoor een eerste maat is voorgesteld, is bescheiden. Ongeveer 65% is (redelijk) geconcentreerd, 35% ligt verspreid tot zeer verspreid. Bij de verbetering is dit een belangrijk aandachtspunt.
- De weidevogelbeheer gebieden met hoge kwaliteit worden relatief beter benut dan gebieden met lagere kwaliteit, wat als positief kan worden aangemerkt. Vanwege het grote aandeel licht beheer is de te verwachten gerealiseerde kwaliteit evenwel bescheiden. Binnen de kansrijke weidevogelgebieden wordt de daar aanwezige potentie dus beperkt gebruikt. Het beheer ligt niet altijd op de geschiktste plekken. Het zou voor de collectieven een uitdaging kunnen zijn om de gebieden met de hoogste potentie onder beheer te brengen. Dit zou kunnen door bestaande boeren te bewegen tot deelname of door grondruil mogelijk te maken, waardoor gemotiveerde boeren kansrijke locaties kunnen gaan beheren.
- Verweving van beheer van verschillende leefgebiedtypen (akkers en droge dooradering; grasland en natte dooradering) kan meerwaarde hebben door onderlinge versterking. Een maat om verweving uit te drukken is voorgesteld, maar eenduidige normering over de gewenste situatie is nog niet mogelijk. Het verdient aanbeveling deze maat voor ruimtelijke samenhang verder uit te werken en op zijn betekenis voor ecologische effecten te onderzoeken.
- De resultaten laten zien dat er ten aanzien van de ruimtelijke aspecten van het beheer belangrijke verbeteringen mogelijk zijn. Voor alle leefgebiedtypen geldt dat beheer in minder kansrijke gebieden heroverweging verdient en dat kansrijke gebieden beter kunnen worden benut. Voor weidevogels kan aanzienlijke winst worden behaald door beheer op verstoorde plekken te beëindigen dan wel deze locaties geschikt te maken (bijvoorbeeld door verwijderen opgaande begroeiing).

Evaluatie eerste openstelling Regeling jonge landbouwers onder POP3

De relevante conclusies zijn hieronder opgenomen:

Bereik

- De eerste openstelling van de JoLa-regeling was goed bekend onder de doelgroep van jonge landbouwers.
- Naar investeringscategorieën heeft ongeveer de helft van de aanvragen van de JoLa-regeling betrekking op investeringen in zonnepalen. Op afstand volgen investeringen in systemen voor precisiebemesting en/of gewasbescherming.

Inhoud

- De informatievoorziening vanuit de provincies en RVO.nl rondom de eerste openstelling van de JoLa-regeling wordt door direct betrokkenen – jonge landbouwers en hun adviseurs – met een voldoende beoordeeld.
- Van de geraadpleegde jonge landbouwers bleek 40% het agrarisch bedrijf overgenomen te hebben. De overige jonge landbouwers (60%) participeerden (dus) in een samenwerkingsverband (maatschap).
- De meeste voorwaarden van de JoLa-regeling worden door een (ruime) meerderheid van zowel de aanvragers als hun adviseurs positief beoordeeld worden.
- Voor ongeveer twee derde deel van de aanvragers zijn de investeringsprojecten, die zij voorgedragen hebben voor ondersteuning vanuit de JoLa-regeling, (zeer) belangrijk voor hun bedrijf.
- De ondersteuning vanuit de JoLa-regeling heeft voor het leeuwendeel van de aanvragers een meerwaarde.
- Een overgrote meerderheid van zowel de aanvragers als de adviseurs vindt continuering van de JoLa-regeling van groot belang.

Uitvoering

- Het indienen van de JoLa-aanvraag was over het algemeen goed te doen voor de jonge landbouwers. Bijna 70% van de aanvragers hebben de aanvraag (deels) zelfstandig ingevuld.
- De ervaringen met het digitaal indienen van de aanvraag bij RVO.nl zijn over het algemeen positief.
- De openstellingsperiode, die liep van 1 maart tot 15 april 2016, werd door het overgrote deel van de jonge landbouwers als de adviseurs positief gewaardeerd. Veel minder waardering bestaat er voor de beoordelingstermijn.
- Voor een deel van de aanvragers en adviseurs was niet duidelijk voor welke informatie men bij RVO.nl moest zijn en voor welke vragen men zich tot de provincies diende te wenden

Landbouw en de KRW-opgave voor nutriënten in regionale wateren

Ex post Evaluatie POP2 2007-2013

De relevante conclusies zijn hieronder opgenomen:

- Tussen 2007 en 2013 hebben zich verscheidene ontwikkelingen voorgedaan die van invloed waren op de ontwikkeling van het platteland. Het gaat om ontwikkelingen op het vlak van:
 - Economie: In de programmaperiode vond de grootste economische crisis sinds de jaren dertig van de vorige eeuw plaats met effecten op de hele economie en samenleving, waaronder de landbouwsector en de overheden;

- Demografie: Veel plattelandsgemeenten zagen jongeren vertrekken in de richting van de stad, waardoor een aantal krimpregio's aan de randen van ons land ontstond;
- Natuur en landschap: In de programmaperiode vond een grote aanpassing in het natuur- en landschapsbeleid plaats.
- Er was er een omvangrijke 'multiplier'. Voor elke Europese euro zijn er 4 euro's bijgelegd vanuit de Nederlandse overheden en de particuliere sector.
- De decentrale provinciale invulling van het POP2 had als voordeel dat goed kon worden aangesloten op de problematiek en kansen op het platteland.
- Voor POP2 is gekozen voor een brede aanpak. De inzet op 20 maatregelen met verschillende doelen en criteria per provincie leidde tot een beperkte bijdrage per maatregel. De brede aanpak leidde tot een versnipperde inzet en hierdoor in sommige gevallen ook tot tegenvallende resultaten.

De Europese Unie is door het POP2 meer zichtbaar geworden en in veel gevallen ook positiever gewaardeerd.

2.f) Een beschrijving van de met betrekking tot de publicatie van evaluatiebevindingen verrichte communicatieactiviteiten (met betrekking tot afdeling 6 van het evaluatieplan)

2.g) Een beschrijving van de follow-up van de evaluatieresultaten (met betrekking tot afdeling 6 van het evaluatieplan)

2.h)

3. ISSUES WHICH AFFECT THE PERFORMANCE OF THE PROGRAMME AND THE MEASURES TAKEN

3.a) Beschrijving van de genomen maatregelen om de kwaliteit en doeltreffendheid van de uitvoering van het programma te waarborgen

Uitvoering programma POP3

Het Ministerie van EZ is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het programma, maar voor de daadwerkelijke uitvoering zijn meerdere partijen, te weten twaalf provincies en het ministerie van EZ, verantwoordelijk. Het vastgestelde Programmadocument POP3 geeft aan dat de uitvoering decentraal plaats zal vinden. Het programma is één geheel, zonder uitsplitsing naar de verschillende partijen en regelingen. In de jaarlijkse verantwoording wordt deze lijn voortgezet. Om het risico op fouten bij de uitvoering van het POP zoveel mogelijk te beperken, is ervoor gekozen om – ondanks de decentrale uitvoering - zo uniform mogelijk te werken. Om uniformiteit tussen de verschillende provincies te verkrijgen is een modelverordening POP3 opgesteld en heeft het CvT eind 2016 het Handboek selectiecriteria, met daarin de selectiecriteria voor de verschillende uit te voeren maatregelen, vastgesteld.

Ook in 2016 is de uitvoering van POP3 minder goed op gang gekomen dan gehoopt. De veranderingen in de EU-regelgeving en decentrale vormgeving van de uitvoering van het POP, vragen veel van alle betrokken partijen. Zo hebben terugkerende discussies over de toepassing en uitleg van selectiecriteria en de tendersystematiek hun weerslag gehad op de uitvoering en de tot stand koming van openstellingen vertraagd. In het derde kwartaal van 2016 is de discussie over de selectiecriteria afgerond met het vaststellen van een Handboek selectiecriteria. Op basis van de beschikbare gegevens over toekomstige openstellingen is eind 2016 geconcludeerd dat de uitvoering van POP3 naar verwachting in 2017 echt goed op stoom gaat komen.

Hieronder wordt per maatregel de stand van zaken weergegeven met een korte toelichting.

Openstelling maatregelen

Maatregel 1 Trainingen, workshops, ondernemerscoaching en demonstraties

Openstellingen in de periode 2015 - 2016							
Aantal openstellingen	Aantal projecten per 31 december 2016					plafondbedrag	Verplichtbedrag 31 december
	aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond		
8	51	25	19	7	0	€ 7,0 mln	€ 1,9 mln

De toegewezen projecten zijn vooral gericht op trainingen en kennisdelen op het gebied van kwaliteitsbeheer water, o.a. in de vollegrondtuinbouw en bollenteelt.

Maatregel 4 productieve investeringen

Openstellingen in de periode 2015 - 2016								
Sub Maatregel	Aantal openstellingen	Aantal projecten per 31 december 2016					plafondbedrag	Verplichtbedrag 31 december
		aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond		
4.1.1	8	128	35	41	52		€ 16,3 mln	€ 1,8 mln
4.1.2	24	585	67	100	418		€ 17,4 mln	€ 7,1 mln
4.3	9	23	17	4	2		€ 22,4 mln	€ 3,4 mln

De toegewezen projecten in submaatregel 4.1.1. "Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering van agrarische bedrijven" zijn vooral gericht op precisiebemesting. Deze projecten leveren een bijdrage aan de reductie van emissie nutriënten.

De toegewezen projecten in submaatregel 4.1.2 "Jonge landbouwers" betreffen vooral investeringen in

zonnecollectoren, precisiebemesting en grondbewerking.

De toegewezen projecten in submaatregel 4.3 betreffen verkavelingsprojecten gericht op de landbouw.

Maatregel 4 niet productieve investeringen

Openstellingen in de periode 2015 - 2016								
Sub Maatregel	Aantal openstellingen	Aantal projecten per 31 december 2016					plafondbedrag	Verplichtbedrag 31 december
		aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond		
4.4.1	5	10	8		2		€ 14,8 mln	€ 0,3 mln
4.4.2	16	58	48		10		€ 107,6 mln	€ 26,4 mln

De toegewezen projecten in submaatregel 4.4.1 "Niet productieve investeringen biodiversiteit/maatregelen PAS" betreffen een tweetal kleine projecten voor verbetering van de biodiversiteit.

De toegewezen projecten in submaatregel 4.4.2 "Niet productieve investeringen water" betreffen vooral projecten gericht vermindering van emissies vanuit de landbouw in het water en verbetering van de biologische kwaliteit van het water (o.a. de aanleg van natuurvriendelijke oevers)

Maatregel 10 Agromilieu maatregelen

In 2015 is de - op artikel 28 VO (EU) nr. 1305/2013, Agromilieu- en klimaatsteun gebaseerde - maatregel "Agrarisch Natuur- en Landschapbeheer" opgesteld. Deze regeling anticipeerde op de al in voorbereiding zijnde aanpassing van het POP3 programma om nog slechts beheerscontracten af te sluiten met collectieven. In 2016 is aan 40 collectieven een collectief beheercontract verleend. (**Beheersgebied**).

De resultaten van deze contracten worden gerapporteerd in het uitvoeringsverslag 2017.

Maatregel 16 Samenwerking voor innovatie/EIP

Openstellingen in de periode 2015 - 2016							
Aantal openstellingen	Aantal projecten per 31 december 2016					plafondbedrag	Verplichtbedrag 31 december
	aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond		
19	131	93	22	16	0	€ 27,8 mln	€ 5,0 mln

De toegewezen projecten zijn vooral gericht op innovatieve samenwerking binnen de regionale wateropgave, in samenwerking ontwikkelen van testfaciliteiten binnen het thema Agrofood en korte ketenvoorzieningen.

Maatregel 17 Brede weersverzekering

Openstellingen in de periode 2015 - 2016								
Aantal openstellingen	Aantal projecten per 31 december 2016					plafondbedrag	Verplichtbedrag 31 december	Betaald
	Bedrijven	In behandeling	afgewezen	toegewezen				
3	1.574			1.574		€ 27 mln	€ 9,3 mln	€ 16,3 mln

Agrarische ondernemers vragen een subsidie aan op de premie van een brede weersverzekering tegen ongunstige weersomstandigheden. Alle teelten in de open lucht kunnen verzekerd worden en een subsidie op de premie daarvoor ontvangen, behalve grasland.

Ondernemers krijgen een subsidiepercentage van maximaal 65%. Indien er meer vraag dan budget is, wordt het percentage voor iedereen evenredig naar beneden bij gesteld. Het succes van de regeling is in 2016 zichtbaar in het gehanteerde percentage van 62%

Maatregel 19 Leader

Openstellingen in de periode 2015 - 2016

Aantal openstellingen	Aantal projecten per 31 december 2016					plafondbedrag	Verplichtbedrag 31 december	Be
	Aanvragen	In behandeling	afgewezen	toegewezen	afgerond			
36	1.574	117	12	18	0	€ 44,0 mln	€ 5,1 mln	

In 2016 is gestart met 20 Leadergroepen (Locale Actie Groepen, LAG's). Deze LAG's hebben de mogelijkheid om bij de provincie een aanvraag te doen voor een bijdrage in de organisatiekosten. Negen LAG's hebben inmiddels een toezegging voor een bijdrage aan de organisatiekosten ontvangen. In de provincies Drenthe en Overijssel zijn de eerste projecten van start gegaan.

Errorrate

Ook in 2016 zijn de nodige acties voortgezet of in gang gezet om het foutenpercentage bij de uitvoering van het ELFPO zo laag mogelijk te laten zijn.

Conform artikel 49 van Vo. (EU) nr. 1305/2013 worden concrete acties met uitzondering van de maatregelen op grond van artikelen 28 tot en met 31, 33 tot en met 34 en 36 tot en met 39 van Vo. (EU) nr. 1305/2013 geselecteerd door middel van selectiecriteria. Er is een handboek selectiecriteria opgesteld, waarin per maatregel wordt aangegeven welke criteria zullen worden gehanteerd, welke weging aan het criterium kan worden toegekend, wat de puntenscore is die voor het criterium kan worden behaald en wat de puntenscore is die minimaal behaald dient te worden om voor subsidie in aanmerking te kunnen komen. Projecten die aan de subsidiabiliteitscriteria voldoen worden gerangschikt door middel van toepassing van de in het openstellingsbesluit opgenomen criteria, die afkomstig zijn uit Handboek en addendum daarbij. het klopt wat er staat, maat wat draagt dat bij aan een lagere foutenpercentage?

De procedures inzake de check op aanbestedingen is aangepast en aangescherpt. Ook in het proces van steunverlening wordt gecheckt of er mogelijk sprake is van aanbestedingsplichtige onderdelen en checklists zijn aangepast.

Ook de beoordeling op redelijkheid van kosten en de wijze waarop een en ander in de dossiers wordt vastgelegd, is herzien (herzien kader en herziene checklist). De redelijkheid van kosten wordt gecheckt op het moment van subsidieverlening en op het moment dat door een subsidieverkrijger een betalingsverzoek wordt ingediend. Naar aanleiding van een gesprek met vertegenwoordigers van de Europese Commissie eind 2016 is besloten de procedures en checklists verder aan te scherpen.

3.b) Quality and efficient delivery mechanisms

Vereenvoudigde kostenopties¹, proxy automatisch berekend

	Totale financiële toewijzing van het POP [Elfpo]	[%] dekking van geplande vereenvoudigde kostenopties op de totale POP-toewijzing ²	[%] gerealiseerde uitgaven via vereenvoudigde kostenopties op de totale POP-toewijzing (cumulatief) ³
Fondsspecifieke methoden artikel 67, lid 5, onder e), van de GB-verordening	765.285.360,00	32,44	7,46

¹ Onder vereenvoudigde kostenopties moet worden begrepen eenheidskosten/vaste percentages/forfaitaire bedragen overeenkomstig artikel 67, lid 5, van de GB-verordening, met inbegrip van de voor het Elfpo specifieke methoden onder letter e) van dat artikel, zoals forfaitaire bedragen voor startende ondernemingen, forfaitaire betalingen aan producentenorganisaties en eenheidskosten in verband met oppervlakte en dieren.

² Automatisch berekend op basis van de maatregelen 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18 van de programmaversie

³ Automatisch berekend op basis van de maatregelen 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18 in de uitgavendeclaraties

Vereenvoudigde kostenopties, op basis van specifieke gedetailleerde gegevens van de lidstaat [optioneel]

	Totale financiële toewijzing van het POP [Elfpo]	[%] dekking van geplande vereenvoudigde kostenopties op de totale POP-toewijzing	[%] gerealiseerde uitgaven via vereenvoudigde kostenopties op de totale POP-toewijzing (cumulatief)
Totaal artikel 67, lid 1, onder b), c) en	765.285.360,00		

d), + artikel 67, lid 5, onder e), van de GB-verordening			
Fondsspecifieke methoden artikel 67, lid 5, onder e), van de GB-verordening	765.285.360,00		

e-Beheer voor begunstigden [optioneel]

	[%] Elfpo-financiering	[%] betrokken concrete acties
Steunaanvraag		
Betalingsaanvragen		
Controles en naleving		
Monitoring en rapportage aan de BA/PA		

Gemiddelde uiterste termijnen voor de begunstigden om betalingen te ontvangen [optioneel]

[Dagen] Indien van toepassing, uiterste termijn van de lidstaat voor betalingen aan begunstigden	[Dagen] Gemiddelde termijn voor betalingen aan begunstigden	Comments

4. STEPS TAKEN TO IMPLEMENT TECHNICAL ASSISTANCE AND PROGRAMME PUBLICITY REQUIREMENTS

4.a) Action taken and state of play as regards the establishment of the NRN and the implementation of its action plan

4.a1) Ondernomen stappen en stand van zaken met betrekking tot het opzetten van het NPN (bestuursstructuur en de netwerkondersteuningseenheid)

Regiebureau POP

Het Regiebureau POP is een gezamenlijke programmadirectie van het ministerie van Economische Zaken (EZ) en de twaalf provincies. Het Regiebureau POP werkt met twee teams: het Programmateam en het een Netwerk Support Unit (NSU). Alle werkzaamheden van beide teams hebben in het teken gestaan van het voldoen aan de Brusselse afspraken, maar vooral POP bekend maken en voorstellen ontwikkelen om procedures en processen soepeler te laten verlopen.

Mijlpalen in 2016 waren onder andere:

- a. de Nationale Najaarsconferentie POP op 17 november jl. Een dag waar alle betrokkenen bij POP tezamen kwamen om te praten over de voortgang van POP;
- b. het opstellen van de handboek selectiecriteria met addenda;
- c. het Amsterdam Rural Forum waar POP, cultuur en sociale context samen kwamen en leiden tot ervaringsuitwisselingen op nationaal en internationaal niveau.

Op 17 november heeft het Regiebureau de Nationale Najaarsconferentie POP3 georganiseerd in het Spoorwegmuseum in Utrecht. De dag stond in het teken van het eerste uitvoeringsjaar van POP3. De dag had een gevarieerd programma met toespraken, 10 workshops en mogelijkheden om te netwerken. De dag werd door de bijna 140 deelnemers goed gewaardeerd. De presentaties en verslagen van de verschillende workshops zijn te vinden op de website www.netwerkplatteland.nl.

Het programmateam is verantwoordelijk voor de begeleiding van en het toezicht op de uitvoering van het POP3. De taken richten zich op toezicht, beheer, communicatie en monitoring en evaluatie van het programma.

Het programmateam organiseert en faciliteert verschillende overleggen. Naast het door de EU voorgeschreven Comité van Toezicht POP NL (CvT) zijn dat het Landsdelig Bestuurlijk overleg (LBPOP), Bestuurlijk Overleg POP3, het Opdrachtgevers- en uitvoeringsoverleg POP (OUPOP), het Twaalf Provinciën Overleg (TPO), het POP-coördinatieoverleg EZ en het Begeleidingsteam POP (B-team POP).

In 2016 is het bestuurlijk overleg POP3 een Adviesgroep Water POP3 ingesteld bestaand uit vertegenwoordigers van provincies, Waterschappen, UvW, LTO en Ministeries I&M en EZ. Het Regiebureau POP ondersteunt deze adviesgroep. De adviesgroep richt zich op het volgen van de tijdige inzet van Watergelden en adviseren over het oplossen van knelpunten.

Het team heeft in 2016 ingezet om de kwaliteit van de uitvoering van het programma te optimaliseren. Samen met RVO.nl en de provincies is gewerkt aan een landelijke openstellingskalender, zijn masterclasses POP3 georganiseerd, is een handboek voor aanvragers van POP3 subsidie ontwikkeld en is het handboek Administratieve organisatie opgesteld. Tevens is het handboek selectiecriteria met addenda opgesteld. Dit handboek is vastgesteld in het CvT.

In het kader van monitoring en evaluatie is het jaarverslag 2014- 2015 opgesteld en is de evaluatie maatregel JoLa uitgevoerd. Tevens is in 2016 de ex post evaluatie POP2 uitgevoerd.

Op 13 oktober 2016 heeft het Regiebureau met de landendesk Nederland van de Europese Commissie het voortgangsoverleg gevoerd op basis van het jaarverslag 2014- 2015.

De NSU zet zich in voor het Netwerk Platteland en het Europees Innovatiepartnerschap Agri. Het Netwerk Platteland is de samenhang van organisaties en individuen die zich inzetten voor de nationale (POP) opgaven voor het platteland. De NSU vergroot de betrokkenheid van actoren bij POP en de kwaliteit van de uitvoering van POP middels onderlinge uitwisseling van informatie en het geven van voorlichting.

Samen met ENRD organiseerde de NSU op 11 en 12 mei het "Amsterdam Rural Forum". Deze bijeenkomst was tegelijkertijd de vijfde ENRD bijeenkomst voor de Nationale Netwerken. Ruim 150 deelnemers, waaronder mensen uit het Nederlandse en het Europese plattelandsnetwerk, kunstenaars, ondernemers en wetenschappers,

(waarvan ook een groot aantal uit de EU), werkten aan de verbinding tussen stad en platteland

De NSU organiseerde op 12 en 13 oktober 2016, midden in de "European Week of the Regions & Cities", een bijeenkomst voor vertegenwoordigers van alle provincies, het ministerie van Economische Zaken, RVO.nl en het IPO in Brussel. Deze Nederlandse kerngroep van publieke plattelands- en landbouwexperts heeft zich hier georiënteerd op relevante ontwikkelingen voor het "GLB na 2020". Verschillende presentaties workshops zijn gegeven door Europeparlementarier, Huis van de Nederlandse provincies en de Permanente Vertegenwoordiging. Ook was er een ontmoeting met de contactpersoon van de geografische eenheid van de Commissie.

De NSU heeft in 2016 een groep "Inspirators Platteland" bij elkaar gebracht. Dit betrof een informele en onafhankelijke groep betrokkenen bij de ontwikkeling van het platteland. De deelnemers gingen met elkaar in gesprek over ontwikkelingen in de landbouw, de voedselketen en op het platteland in het algemeen.

De NSU is actief in het begeleiden van de 20 LAG's voor de uitvoering van Leader in Nederland en heeft diverse workshops, masterclasses en trainingen georganiseerd:

- Drie masterclasses voor LEADER-coördinatoren en provinciale aanspreekpunten voor LEADER over monitoring en evaluatie (34 deelnemers), Communicatie (20 deelnemers) en EU-conformiteit (28 deelnemers).
- Twee overleggen voor Leadercoördinatoren met als doel te komen tot informatie uitwisseling en het stimuleren van samenwerking (ongeveer 25 deelnemers per keer)
- Een workshop voor de provinciale aanspreekpunten LEADER i.v.m. het maken van openstellingen voor LEADER (30 deelnemers).
- Bij 7 LEADER groepen is de Starterskit Leader gepresenteerd.
- Er zijn 2 intervisiegroepen opgestart met elk ongeveer 8 deelnemers.

Europese kijkdagen

De organisatie van de EU-kijkdagen in 2016 vond, net als voorgaande jaren, plaats in samenwerking met de andere EU-fondsen. De NSU organiseerde op 13 en 14 mei, samen met provincie Overijssel, de inbreng vanuit POP3.

Het programma bestond uit 1 startbijeenkomst, 2 workshops en 12 locaties die gedurende twee dagen te bezichtigen waren. Er zijn ongeveer 800 bezoekers geteld.

EIP-agri

Het Europees Innovatie Partnerschap in de landbouw (EIP-agri) is een nieuw initiatief van de Europese Commissie, dat erop gericht is innovaties van agrarische ondernemers meer kans te geven door ze te verbinden met kennis en ervaring die deze ondernemers niet zelf kunnen mobiliseren. De samenwerking betreft ook samenwerken in innovatie met bestaande of andere groepen, kennisoverdracht en voorlichting, investeren in innovatie en garantstelling marktintroductie innovaties.

De NSU ondersteunt EIP-Agri door advisering (telefonisch en live), berichten op de website en inbreng in bijeenkomsten. In 2016 zijn met circa 40 personen die een rol hebben bij landbouwinnovatie gesprekken gevoerd. Dit betrof onder andere maatschappelijke organisaties, initiatiefnemers en adviseurs. Veel personen waren op zoek naar informatie over de innovatiemaatregelen in het POP3. Het doel van de gesprekken was: informeren over maatregelen en werkwijze POP3, adviseren van potentiële initiatiefnemers over hun plannen, doorverwijzen naar de beste gesprekspartners bij provincies en uitbreiden van het netwerk.

Op 16 februari is een presentatie gehouden voor de NAJK, de vereniging voor jonge agrariërs. Circa 15 medewerkers van de provinciale AJK-organisaties hebben kennis genomen van de innovatiemaatregelen in POP3. Tijdens een voorlichtingsbijeenkomst over de openstellingen van Samenwerken voor innovatie/EIP in Noord-Nederland op 28 oktober is een verhaal gehouden over het doel van innovatie en de Europese context.

De NSU werkt nauw samen met het Servicepoint EIP-AGRI in Brussel. Deze organisatie stimuleert en ondersteunt de innovatie in de landbouw op Europees niveau. Samen zorgen we voor de uitwisseling van informatie en Best Practices tussen Nederland en de andere lidstaten. Om de uitvoering van EIP te verbeteren is deelgenomen aan een workshop op 19 en 20 april in Padua, op 21 en 22 september in Krakau en op 2 en 3 oktober in Boedapest. Eerste ervaringen met projecten en werkwijzen zijn uitgewisseld, inbreng is geleverd voor het verbeteren van de uitvoering en de communicatie. Ook is deelgenomen aan workshops en seminars met thema "Cities & Food", "Supply Chains connecting RDP to Food & Drink Industry".

EIP organiseert focusgroepen, die in korte tijd inzicht geven in de stand van zaken rond een thema en aanbevelingen doen voor de aanpak van vraagstukken. Inmiddels zijn 25 Focusgroepen actief of actief geweest. Deze hebben hun informatie vastgelegd in rapporten. De doorstroming van deze informatie naar de partijen die daar wat mee kunnen in Nederland is voor verbetering vatbaar. Daarom heeft de NSU op 9 december een

bijeenkomst georganiseerd om met de Nederlandse deelnemers aan deze groepen te bespreken hoe dit kan worden verbeterd.

4.a2) Ondernomen stappen en stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van het actieplan

Communicatie

De Netwerkstrategie vormt de basis van de communicatiestrategie voor het voltallig Regiebureau POP. In 2016 is de strategie uitgewerkt in een communicatieplan. In het communicatieplan is geen onderscheid gemaakt tussen de communicatie van het programmateam en van de NSU. De verschillende focus en kennis van beide teams versterken elkaar hierin.

Communicatie is een hoofdbestanddeel van alle activiteiten van het Regiebureau POP als intermediair voor betrokkenen bij POP3. Het communicatieplan 2014-2020 van POP3 was daarbij in 2016 richtinggevend. (zie activiteiten 4a en 4c)

4.b) Maatregelen om bekendheid aan het programma te geven (artikel 13 van Verordening (EU) nr. 808/2014)

Activiteiten met een zeer communicatief karakter zijn de bijeenkomsten die het Regiebureau POP organiseert, informatieve gesprekken die worden gevoerd, de communicatie via nieuwsbrieven en de twee websites en communicatie via diverse social media.

De website van het Regiebureau POP is in augustus 2016 volledig vernieuwd. Op de website is een afgeschermd ruimte gecreëerd waar documenten geplaatst en geraadpleegd kunnen worden, bijvoorbeeld door de leden van het Twaalf Provinciën Overleg maar ook de deelnemers aan de basiscursus of masterclasses.

De website van het Netwerk Platteland is in juni 2016 is ook volledig vernieuwd.

De nieuwsbrief had in 2016 2291 abonnees. Via Twitter, Facebook en LinkedIn zijn berichten naar het Netwerk Platteland gestuurd en is informatie over POP3 gedeeld. Er zijn in 2016 200 volgers op Twitter bijgekomen. In totaal heeft het Netwerk Platteland nu ongeveer 1700 volgers. De NSU is in 2016 gestart met Facebook en heeft nu 250 volgers.

In hoofdstuk 4a is al uitgebreid beschreven welke algemene bijeenkomsten vanuit het Regiebureau POP georganiseerd zijn in 2016 om het programma onder de aandacht te krijgen. Daarnaast zijn er nog specifieke bijeenkomsten geweest o.a. ten behoeve van de uitvoering van het programma:

- Op 14 januari is een bijeenkomst over de maatregel Verkaveling georganiseerd om elkaar te informeren en ideeën voor de openstelling verder uit te werken.
- Op 28 januari is een bijeenkomst gehouden voor provincies, waterschappen en LTO/DAW om de samenwerking rond de watermaatregelen te bevorderen en om informatie uit te wisselen. Hierbij waren ca. 70 personen aanwezig.
- Op 8 december hebben provincies en waterschappen een tweetal issues besproken rond de openstelling van de "pijler 1"- en nationale middelen voor watermaatregelen.

Verder hebben de provincies een belangrijke rol bij het bekend maken van de mogelijkheden van het programma. De provincies publiceren elke openstelling met een officiële publicatie in het Provinciaal blad en apart op haar eigen website. RVO.nl bundelt de openstellingen op haar website. Deze publicaties gaan vaak nog gepaard met nieuwsberichten in de pers. Het ministerie EZ maakt gebruik eveneens de communicatielijn van officiële publicaties en de website. Aanvullend publiceert het ministerie ook in vakbladen.

Provincies benutten naast de algemene informatie lijn ook de mogelijkheid om specifieke doelgroepen te informeren. Hiervoor zijn ter inspiratie kennis en (regionale) informatie bijeenkomsten georganiseerd. De bijeenkomsten worden goed bezocht door de doelgroep. Tevens benutten zij de overleggen met de stakeholders

(o.a. land- en tuinbouworganisaties, waterschappen, gemeenten en terrein beherende organisaties).

Voor de uitvoering van het Leader-programma vervullen de LAG's een belangrijke rol in de communicatie naar de (potentiele) initiatiefnemers toe. De LAG's organiseren bijeenkomsten waarin zij de mogelijkheden van het programma onder de aandacht brengen. Tevens heeft elke LAG een eigen website, welke ondermeer op de website van het netwerk platteland centraal benaderbaar zijn. De regionale kranten zijn ook een belangrijke partner in de communicatie naar de doelgroepen. Enkele LAG's hebben besloten om ook via folders het Leaderprogramma onder de aandacht van de bevolking te brengen.

5. ACTIES DIE ZIJN ONDERNOMEN OM TE VOLDOEN AAN DE EX-ANTEVOORWAARDEN

5.a) Niet- vervulde criteria van algemene ex-antevoorwaarden

Algemene ex-antevoorwaarde	Criterium
----------------------------	-----------

5.b) Maatregelen die zijn genomen om te voldoen aan de toepasselijke algemene ex-antevoorwaarden

Algemene ex-antevoorwaarde	Criterium	Te nemen maatregelen	Uiterste datum	Instantie die verantwoordelijk is voor de vervulling	Genomen maatregelen	Datum van uitvoering van de maatregel	Standpunt van de Commissie	Opmerkingen
----------------------------	-----------	----------------------	----------------	--	---------------------	---------------------------------------	----------------------------	-------------

5.c) Niet- vervulde criteria van thematische ex-antevoorwaarden

Priority-linked ex-ante conditionality	Criterium
P5.1 - Energie-efficiëntie: er zijn maatregelen genomen ter bevordering van kosteneffectieve verbeteringen van efficiëntie bij eindgebruik van energie en kosteneffectieve investeringen in energie-efficiëntie bij de bouw of renovatie van gebouwen.	P5.1.a - maatregelen om ervoor te zorgen dat er voor de energieprestatie van gebouwen minimumeisen zijn die in overeenstemming zijn met de artikelen 3, 4 en 5 van Richtlijn 2010/31/EU van het Europees Parlement en de Raad;

5.d) Maatregelen die zijn genomen om te voldoen aan de toepasselijke thematische ex-antevoorwaarden

Priority-linked ex-ante conditionality	Criterium	Te nemen maatregelen	Uiterste datum	Instantie die verantwoordelijk is voor de vervulling	Genomen maatregelen	Datum van uitvoering van de maatregel	Standpunt van de Commissie	Opmerkingen
P5.1	P5.1.a	<p>Maatregelen zijn genomen om te verzekeren dat minimumeisen voor de energieprestatie van gebouwen vastgesteld worden die in lijn zijn met de bepalingen in Artikels 3, 4 en 5 van Richtlijn 2010/31/EU.</p> <p>De Lidstaat kan beslissen om de eisen bepaald in Artikel 4(1) van voornoemde richtlijn niet vast te stellen of toe te passen voor de categorieën gebouwen beschreven in Artikel 4(2).</p> <p>Nieuwe wetgeving is vastgesteld die de categorieën bepaalt waarvoor de verplichtingen ten aanzien van overhandigen of beschikbaar hebben van een energieprestatiecertificaat niet van toepassing is, overeenkomstig de voorzieningen van Artikel 4(2) van Richtlijn 2010/31/EU.</p>	01/01/2015	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Minister voor Wonen en Rijksdienst				
P5.1	P5.1.a	<p>Nodige maatregelen zijn genomen om een systeem van energieprestatiecertificaten op te zetten in overeenstemming met Artikel 11 van Richtlijn 2010/31/EU.</p> <p>De certificaten bevatten aanbevelingen voor maatregelen in verband met een ingrijpende renovatie van de bouwschil of technische bouwsystemen en in verband met individuele onderdelen van een gebouw, losstaand van een ingrijpende renovatie van de bouwschil of technische bouwsystemen.</p> <p>Deze aanbevelingen moeten technisch haalbaar zijn voor het gebouw in kwestie en kunnen een raming bieden van de terugverdientijden of de kostenvoordelen gedurende de economische levensduur ervan.</p> <p>Het energieprestatiecertificaat geeft aan waar de eigenaar of huurder meer informatie kan verkrijgen</p> <p>De Rijksoverheid zal een systeem opzetten dat garandeert dat de energieprestatiecertificaten uitgereikt worden die de aanbevelingen en informatie bevatten zoals beschreven in Artikel 11 (2) (3) en (4) van de Richtlijn 2010/31/EU.</p>	01/01/2015	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Minister voor Wonen en Rijksdienst				

5.e) (Optioneel) bijkomende informatie ter aanvulling van de informatie die is verstrekt in de tabel "Genomen maatregelen"

In de brief van 5 mei 2017 , referentie Ares(2017)2328412 - 0S10512017, heeft de Commissie Nederland medegedeeld dat de ex ante conditionaliteiten niet van toepassing zijn voor de uitvoering van het Nederlandse ELFPO programma.

6. BESCHRIJVING VAN DE UITVOERING VAN SUBPROGRAMMA'S

Het programma POP3 is niet onderverdeeld in subprogramma's.

7. EVALUATIE

8. IMPLEMENTATION OF ACTIONS TO TAKE INTO ACCOUNT THE PRINCIPLES SET OUT IN ARTICLES 5, 7 AND 8 OF REGULATION (EU) No 1303/2013

8.a) Bevordering van gelijkheid van mannen en vrouwen en non-discriminatie (artikel 7 van Verordening (EU) nr. 1303/2013)

Gelijke behandeling van man en vrouw en non-discriminatie is wettelijk (Grondwet en Algemene Wet Gelijke Behandeling) vastgelegd.

8.b) Duurzame ontwikkeling (artikel 8 van Verordening (EU) nr. 1303/2013)

De uitvoering van het POP3 staat in belangrijke mate in het teken van het nemen en stimuleren van maatregelen om de duurzame ontwikkeling te bevorderen. In de hoofdstukken 1 en 3 van het voortgangsverslag wordt hier uitgebreid op ingegaan.

8.c) De rol van de in artikel 5 van Verordening (EU) nr. 1303/2013 bedoelde partners bij de uitvoering van het programma

De uitvoering van het programma POP3 is een verantwoordelijkheid van ministerie EZ en de 11 provincies. De waterschappen hebben via de Unie van Waterschappen ingestemd met een financiële bijdrage in de uitvoering van het programma (maatregelen 4.1, 4.4 en 10). Tevens hebben betrokken gemeenten bij de uitvoering van Leader ingestemd met een financiële bijdrage aan de Leader-projecten.

In het CvT zijn deze partijen vertegenwoordigd. Daarnaast heeft het CvT adviserende leden vanuit de belangengroepen die betrokken zijn bij de uitvoering van het programma (Boer en Natuur, LTO en NAJK).

Bij de uitvoering wordt uitgebreid aandacht besteed via bijeenkomsten aan de potentiële doelgroepen. Verwezen wordt naar het hoofdstuk 4 van dit verslag.

9. DE VOORUITGANG DIE IS GEBOEKT BIJ HET WAARBORGEN VAN EEN GEÏNTEGREERDE BENADERING VOOR HET GEBRUIK VAN HET ELFPO EN ANDERE FINANCIERINGSINSTRUMENTEN VAN DE UNIE

Deze afdeling geldt enkel voor jaarlijks(e) uitvoeringsverslag(en) 2018

Annex II

Detailed table showing implementation level by Focus areas including output indicators

Focus Area 1A				
Target indicator name	Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023
T1: percentage uitgaven in het kader van de artikelen 14, 15 en 35 van Verordening (EU) nr. 1305/2013 ten opzichte van de totale uitgaven voor het POP (aandachtsgebied 1A)				6,68

Focus Area 1B				
Target indicator name	Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023
T2: Totaal aantal in het kader van de samenwerkingsmaatregel gesteunde concrete acties inzake samenwerking (artikel 35 van Verordening (EU) nr. 1305/2013) (groepen, netwerken/clusters, proefprojecten...) (aandachtsgebied 1B)				175,00

Focus Area 1C				
Target indicator name	Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023
T3: Totaal aantal in het kader van artikel 14 van Verordening (EU) nr. 1305/2013 opgeleide deelnemers (aandachtsgebied 1C)				18.000,00

Focus Area 2A					
Target indicator name	Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023	
T4: percentage landbouwbedrijven met POP-steun voor investeringen in herstructurering of modernisering (aandachtsgebied 2A)	0,02		0,00	4,84	
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
2A total	62.896.106,00	12,12	12.407.630,00	2,39	518.830.000,00
M01	Total public expenditure				
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
	1.872.701,00	5,29			35.420.000,00
	Output indicators				
	Sub-measure	Output indicator	Realised 2014-2016	Uptake (%)	Planned 2023
	M01.1	O1 - Totale overheidsuitgaven			17.500.000,00
O12 - Aantal deelnemers aan trainingen				18.000,00	
M03	Total public expenditure				
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
					30.000.000,00
	Output indicators				
	Sub-measure	Output indicator	Realised 2014-2016	Uptake (%)	Planned 2023
M03.1	O4 - Aantal ondersteunde bedrijven/begunstigden			1.700,00	
M04	Total public expenditure				
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
	56.048.608,00	14,79	12.407.630,00	3,27	378.870.000,00
	Output indicators				
Sub-measure	Output indicator	Realised 2014-2016	Uptake (%)	Planned 2023	

		O2 - Totaal investeringsbedrag			657.940.000,00
	M04.1	O1 - Totale overheidsuitgaven			183.680.000,00
		O4 - Aantal ondersteunde bedrijven/begunstigden			3.500,00
	M04.3	O1 - Totale overheidsuitgaven	12.407.630,00	6,36	195.190.000,00
M16	Total public expenditure				
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
	4.974.797,00	6,67			74.540.000,00

Focus Area 3B					
Target indicator name	Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023	
T7: percentage landbouwbedrijven dat deelneemt aan regelingen inzake risicobeheer (aandachtsgebied 3B)		1,43	2,18	1,80	
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
3B total	16.324.478,00	30,23	16.324.478,00	30,23	54.000.000,00
M17	Total public expenditure				
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
	16.324.478,00	30,23	16.324.478,00	30,23	54.000.000,00
	Output indicators				
	Sub-measure	Output indicator	Realised 2014-2016	Uptake (%)	Planned 2023
		O1 - Totale overheidsuitgaven			54.000.000,00
	M17.1	O1 - Totale overheidsuitgaven	16.324.478,00	30,23	54.000.000,00
	O4 - Aantal ondersteunde bedrijven/begunstigden	1.574,00	121,08	1.300,00	

Priority P4					
Target indicator name	Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023	
T9: percentage landbouwgrond onder beheerscontracten ter ondersteuning van de biodiversiteit en/of landschappen (aandachtsgebied 4A)		6,93	6,02	5,87	
T10: percentage landbouwgrond onder beheerscontracten ter verbetering van het waterbeheer (aandachtsgebied 4B)		0,00	0,00	6,00	
T12: percentage landbouwgrond onder beheerscontracten ter verbetering van bodembeheer en/of ter voorkoming van bodemerrosie (aandachtsgebied 4C)		0,00	0,00	0,48	
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
P4 total	135.895.383,00	14,81	81.065.453,00	8,83	917.770.000,00
Total public expenditure					
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
M04	39.444.954,00	9,36	4.115.772,00	0,98	421.320.000,00
Output indicators					
	Sub-measure	Output indicator	Realised 2014-2016	Uptake (%)	Planned 2023
		O2 - Totaal investeringsbedrag			427.240.000,00
	M04.4	O3 - Aantal gesteunde acties/concrete acties			1.400,00
Total public expenditure					
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
M10	96.450.429,00	19,43	76.949.681,00	15,50	496.450.000,00
Output indicators					
	Sub-measure	Output indicator	Realised 2014-2016	Uptake (%)	Planned 2023
	M10.1	O5 - Totale oppervlakte (ha)	112.809,00	100,50	112.250,00

Focus Area 6B					
Target indicator name	Based on approved 2014-2016 (when relevant)	Realised 2014-2015	Realised 2014-2016	Target 2023	
T21: percentage van de plattelandsbevolking dat onder strategieën voor plaatselijke ontwikkeling valt (aandachtsgebied 6B)			73,30	64,86	
T22: percentage van de plattelandsbevolking dat voordeel haalt uit verbeterde diensten / infrastructuur (aandachtsgebied 6B)		0,00		0,00	
T23: In de ondersteunde projecten gecreëerde banen (Leader) (aandachtsgebied 6B)				250,00	
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
6B total	5.052.746,00	4,57			110.480.000,00
Total public expenditure					
	Committed expenditure 2014-2016	Level of implementation (committed) (%)	Realised expenditure 2014-2016	Level of implementation (realised) (%)	Planned expenditure from RDP
	5.052.746,00	4,57			110.480.000,00
Output indicators					
	Sub-measure	Output indicator	Realised 2014-2016	Uptake (%)	Planned 2023
M19		O1 - Totale overheidsuitgaven			400.000,00
		O18 - Bevolking die valt onder lokale actiegroepen	3.391.000,00	113,03	3.000.000,00
		O19 - Aantal gekozen lokale actiegroepen	20,00		20,00
	M19.1	O1 - Totale overheidsuitgaven			400.000,00
	M19.2	O1 - Totale overheidsuitgaven			92.612.000,00
	M19.3	O1 - Totale overheidsuitgaven			6.400.000,00
	M19.4	O1 - Totale overheidsuitgaven			11.068.000,00